

Март 26-да — РФ-тин Президент соңгулдаларының күнү. Багылаашкынарга киржирин утпаңар!

Унелээшкинниң херечиси

Ховар болуушкун

Тыва Республиканың Президентизи Ш. Д. Ооржак телевидение дамчыштыр дорт эфирге ажылчы чонун айтырыгларын март 17-де харылап турар үеде яны-бүрү уткалыг айтырыглар оң адынга келген. Оларның арасындан Кызылдың №1 школаның бешки класкынын өөреникчиси Лилия Биче-оолдун чоруткан бижик ескелерден бир онзаланып ылгалган. Ында он бир харлыг школачы Тываның бирги Президентизи Ш. Д. Ооржактын холун тударын кончуг күзеп чорутуун илереткен болган.

Шеряг-оол Дизиживич бичи өөреникчинин ханы бодалын, изиг күзелин ада езу-биле үнелеп көргөш, Лилия Биче-оолду бодунга, Чазак бажыныга чалап алган, март 20-де ужурашкан. Лилияны күзеп чоранын езугаар оон шевергин холун Президент ийи холу-биле тудуп алгаш, элээр чугаалашкан. Школачы күзели бүткенге амраанын чазык-чагай арнында өөрүкчүлүгүмүзү херечилеп турган.

— Лилия, сен дээрге чүгүлүдүм, өде-чара эвес, тергин өөренир, чаптанчыг ажы-чаныг, төлөптиг кижидир сен. Школанга, дээди өөр-

дилге черин чедишкенин доозарыңга, кайгамчыктыг чараш, байлактыг Тываның чекетелинчини дээш ажылдарыңны, чуртунуң езулуг патриотчузу болууну күзөдүм — деп, Президент чугаалашкан.

Лилияга дириг чекетерин тудуска, ат салган номнарын Ш. Д. Ооржак белекке берген.

Тыва күрүнең баштыңыга ужурашкып, оон бунян холун тудканы дээш өөрүп четтиргенин Л. Биче-оол илереткен. Журналистерин айтырыгларыга бичи школачының харылааны болза:

— Президент Ш. Д. Ооржактын дээди өөреникчиси Лилия Биче-оолдун чоруткан бижик ескелерден бир онзаланып ылгалган. Ында он бир харлыг школачы Тываның бирги Президентизи Ш. Д. Ооржактын холун тударын кончуг күзеп чорутуун илереткен болган.

Ш. Д. Ооржак сөс алгаш, харылаада, бензи ханды-рылгаада, бензи-биле хандырылганда четпестер барын айткан.

Ш. Д. Ооржак сөс алгаш, харылаада, бензи ханды-рылгаада, бензи-биле хандырылганда четпестер барын айткан.

Ш. Д. Ооржак сөс алгаш, харылаада, бензи ханды-рылгаада, бензи-биле хандырылганда четпестер барын айткан.

Ш. Д. Ооржак сөс алгаш, харылаада, бензи ханды-рылгаада, бензи-биле хандырылганда четпестер барын айткан.

Ш. Д. Ооржак сөс алгаш, харылаада, бензи ханды-рылгаада, бензи-биле хандырылганда четпестер барын айткан.

Ш. Д. Ооржак сөс алгаш, харылаада, бензи ханды-рылгаада, бензи-биле хандырылганда четпестер барын айткан.

Ш. Д. Ооржак сөс алгаш, харылаада, бензи ханды-рылгаада, бензи-биле хандырылганда четпестер барын айткан.

Ш. Д. Ооржак сөс алгаш, харылаада, бензи ханды-рылгаада, бензи-биле хандырылганда четпестер барын айткан.

Ш. Д. Ооржак сөс алгаш, харылаада, бензи ханды-рылгаада, бензи-биле хандырылганда четпестер барын айткан.

Ш. Д. Ооржак сөс алгаш, харылаада, бензи ханды-рылгаада, бензи-биле хандырылганда четпестер барын айткан.

Ш. Д. Ооржак сөс алгаш, харылаада, бензи ханды-рылгаада, бензи-биле хандырылганда четпестер барын айткан.

ШЫН

Ниитилел-политиктиг солун

Солун 1025 чылдың август 31-де үнүп эгелээн

№ 33 (16193) ♦ 2000 чылдың март 23, четверг ♦ Ат салган шагы ♦ Садар өртээ 3 рубль. 20.30.

Тыва Республиканың Президентизинге ийги хуусаада Ш. Д. Ооржактын соңгуканындан бээр үш чыл болганынга

РЫНОКТАН ӨСКЕ ОРУК ЧОК

Тыва Республиканың Президентизинге ийги хуусаада Ш. Д. Ооржактын соңгуканындан бээр үш чыл болуп турар. Президентиниң соңгукта мурнунуң программасын, соңгукчуларның чагыларын күүседир хемчөглерин, республиканың экономиктиг кризистен үндүрер кол утганышкынарның дугаарында Президентиниң №1 Чарлынын амдыралга боттандырап талазы-биле бо үениң дургузунда эвээш эвес ажыл-херектер кылдынган. Ам-даа кылыр, шиитпирлээр ужурлук ажылдар хей. Орта хамаарышкан айтырыгларын Ш. Д. ООРЖАКТАН салгаш, оларның харыларын моон адаанда парладывыс.

— Политиктиг, экономиктиг, социал реформаларын боттандырып тургаш, бистин республика үш чылдың дургузунда кандыг кол-кол көргүзүлгелерин чедип алган, Шеряг-оол Дизиживич?

— Шылчылгез чезинин кончуг берге үелери турза-даа, эрткен үш чыл анаа халас эрте бербээн реформаларын оруу-биле шым-чээшкенин бистиң бурунгарлааткан бис. Солун, харысалгалыг, нарын чылдар болган. Кол түнел болза, демократия ханылап, сайырап бар чыдар, ону чини уруг назыннан ашкан деп болуп. Анаа сөөлүгү эрте-тен тус чер эрге-чагырга органнырныга, Күрүне Думазына соңгулдалар керечи болуп. Уш чыл дургузунда чон рынок экономиканың кол-кол дүрүмүн чилеп алган. Ылчангаш рыноктан өске орук чок. Сөөлүгү ийи чылда тыва Чазак ниңи продукция бүдүрерин көвүлдөп шылаан. Бир дугаар харлык езугаар экономиканың өздүлгезин чедип алгаш, оон ачызында чонун амдырал-чуртталганын экижидер сорулга салдынган турган. Оон эге базымнары бар. Иштики ниңи продукция бүдүрери эртен чылдан 2,4 хуу өздүлгез болган. Ол дээрге Россиядан 1,5 катап хей. Ол үеде Россияга канчаар-даа аажок экономикага, сан-хөөгө кризис болгаш долларын өртээш үш-дөрт катап улгаткаш, рубльди үнөш хөдөк куудулаан, ол кризистен уштуунары нарын болуп турган. Оон кадында политиктиг кризис база болган. Чангыс чыл иштиде Россияга дөрт Чазак солушкан. Ынды-даа болза бо берге үш чылдың

редип турар мен. Бисте бар 114 төлөвилелди 43-үн доктаалда кирген. Ол төлөвилелдерин бир кезин күүседирин Чазак бодунга алган, өскезин республика боду кылыр, чамдыктарын ийи тала кады амдыралга боттандырап. Доктаалда айткан хемчөглерин күүседирин бистин бюджеттин дотация деңгелин 30 хууга чедир кызырап арган, республикага алдыдан тос муң чедир чаа ажылчы олуттары бээр. Ук доктаалды амдыралга боттандырап республиканың социал-экономиктиг хөгжүлгезин бурунгарладырынга улуг догум болурунга бузуреп турар мен.

В. Путин баштаан РФ-тин Чазаның чаа составы ажылдап киргениниң баштайгы хунеринден эгелээш, доктаалды чугулазын билеп, ону күүседиринге дузазын чедир турар. ТР-ниң Чазак чоокта чаа РФ-тин Чазаның №1045 доктаалын күүседирин баштайгы түнелдерин үндүргөн. Оон 35 пунктузун бежи долузу-биле күүсеттинген, ийизиниң чамдызы кылдынган, чээрби дөрт пунктуду күүседир ажылдар калбарган, алды пункт яны-бүрү чылдагааннар-биле садалап турар.

— Тывада малдың баш саанын куудулап ооранын кол-ла чылдагааны Чазакта болган деп оппозиция солунуру бурууда чок бижип турар болу берген. Маана хамаарыштыр боданың кандыгы, Шеряг-оол Дизиживич?

— Малдың баш сааны чүгүлү эвээш баткан эвес, ниңи Россияда 2-3 катап кызыралган. Сибирде хойун баш сааны чүгүлү Тывада камгалаттын арткан. Краснояр крайга 3,5 миллион баш мал турган болза, амында колдууда мал артпаан. Хакасияда бир муң баш четпес мал бар. Оон кол чылдагааны рынок хоюлдуларында болуп турар. Эрткен чылдың август айда рубльдин үнөш куудулаан соонда, даштыкыдан эт продуктуларын салдып алгыч чок апаара, эт “чүгүрүк” бараан болуп берген. Сибирде дүрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

бижик кылдыртып алган 10 муң машина бар, ону база немээр апаар. Чүгүлү машиналарын болгаш автобустарын саны чөжел? Бо бүгү машиналарын колдууда эт-биле салды алган. Мөңгү-Тайга, Өвүр кожууннары тараа, ногаалар аймаа өстүрбейн турар, индыг болганындан оон чурттакчылары рынокче чүгүлү эт-биле үнөш апаар-дыр.

Россия мал ажылында берге байдалдан уштуруп алыр дээр болза, мээң бодалым-биле алгыра, алдыны деткириниң ниңи федералдыг программасы керек. Тываның Чазак бодунуң талазындан малчыларны деткир дээш болдунар-ла хемчөглерин аяп турар, мал оору-биле демиселди күштөлдүргөн. Федералдыг эрге-чагырганың дузазы чокка рыноктан боттуг хоюлдуларыга удур туржуру кончуг нарын болуп турар.

— Силерниң чылдың элчелги шөлөөр албайн, дыш чок Тываның хөгжүлгезин дээш ажылдар турарынын республиканың ажылчы чону кончуг эки билер, ону үнелеп-даа турар. Ындыг турбуже, чамдык солунар-ижиңер дугайында уш-баш чок шүгүмчүлүзү туруп берген, ону канча көрүп турар Силер?

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

— Оппозиция кылыр чүвезин кылып турар. Мен бодалымга, республиканың Президентизин, Чазак чамдык политиктиг бөлүктөр чылды-биле шүгүмчүлүгү турарында элентиг чүвө чок. Эрге-чагырга дээш, соңгукчуларын сарылы дээш демисел чоруп турар. Ол демиселге яны-бүрү аргалары — харын-даа бүгү-ле чүвези каратырынга, ниңи чоунуң угаан-медерелинге багай салдар чедирерин бужар багай технологиязын ажылгап турар-дыр. Факт-барымдаларын боттарынга эптиг кылдыр таарыштыр эскертип, чамдык айтырыгларын дугайында шуут ыттываас, өскелеринче үрүлү кичээниң салып, бар фактыларын, болушкуннарын мегелээшкенин-биле хоюлуу оларын үндүзенин болуп. Кандыг утганышкынарже шүгүмчүлүдү утганыштыр туралы дээр болза, бир дугаарында, сан-хөө айтырыг кирер. Мени-даа, Чазакты-даа бурунгарлап-даа чүвези чок. Сан-

Дайынчы алдарның оруу-биле

ЫДЫКТЫГ ТУРАСКААЛАДАРЫН ЧААРТЫР

Россияның Чепсектиг Күштериниң хоочуннарына, кызыгарың федералдыг албанынын органныгларына база оларның өг-бүлелериниң кежижүнеринге, Ада-чуртун патриотчу камгалакчыларына болгаш ачы-буянын хамаатыларына Россия Кызыгарының федералдыг албанының коллегиязының

КЫЙГЫРЫ

Эргим эштер! Дайынчы өңүктөр! Фашизмни ашкан Тиңделген 55 чылы чоокшулап олар. Чылдар билдиртпейн эртип-ле турар. Ылчалажок Ада-чуртун хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш амы-тынын харамнамаан бистин адаларыныстын болгаш өбөлөрүнүн өлүм чок маадырлыг чоруу кажан-даа

дээш поход-тур, ол дээрге Берлинни штурмнааны-дыр... Тиңделеге чедир эртен орук кажан-даа балалбас Сагыш-сеткалге бо-ла кирип келир, каракка көзүлдүр чуртунгар, Ылчалажок Брест шивээзин сактып келинерден Кызыл Армияның кызыгарылары болгаш дайынчылары сөөлүгү огуна чедир, ханының сөөлүгү дамдызында чедир тулчуп, камгалалды ай ажыг үеде чедир тулчуп, омас алдар-биле төөгүгө артыкнаар.

Боттарының дайынчы хуңдээлинин сөөлүгү тыныга чедир күсүдип, маадырлыг, бижыг туруштуун болгаш коргусчун-дур, Сталинград болгаш Курск дээш чаалажышканы-дыр, Европаның дарлаткан чурттарыга хосталга

өрттенген дашка чыдазы-биле: “Өлүп каар мен, ыңчалажок дүжүп бербес мен. Байырыг, Төрөөн чурт! 1941 чылдың июль 20...” деп билдирмес маадырнык бижээн сестерин урулгарыга болгаш уйуктарыга көргүзүр дээш миллион-миллион кижилер Маадыр-Брест шивээге оон-моон көзүп турар.

Ылчалажок чылдар эртип-ле турар, ында чаартылгалар эвээш, Ада-чуртун дайынчыга Тиңделген 55 чыл оо чоокшулап олурар, оон бүдүзүндө Брест шивээзи чаартыр ажылдары доозарына болгаш оон иштинде Төп музейин эде кылдырып материалдыг деткимче херектелтип турар.

Ол бүгү өөренип кер-

СОЛГУ ШАКТА

♦ В. Путин Нижний Новгородка, оон соонда Казанга четкеш, Москвада эеп келген. Албан-чорунуң үезинде шеряг-үлөтүр коллекциянын айтырыгларын шиитпирлээ.

♦ Чурттуң бюджет ажылдакчыларының шалынын апрель айда 20 хуу өстүргөш, мурунда чедир төлөвөн өрелерин апрельдин 15-ке чедир төлөөрин РФ-тин Чазак Даргазының бирги оралакчысы Михаил Касьянов дыйнаткан.

♦ Россия эртен чылын нитиз-биле 48 млн. тонна тарааны ажаап алган, бо дээрге кажангызындан-даа эвээш

дүжүт болган, ыңчангаш даштыкы чурттардан гуманитарлыг дузаламчы алып ужурга таварышкан. Бо чылын ажылдагы бүгү шөлдери ажылдаш, болуп хандыртнарын кол сорулга кылдыр көргөн.

♦ РФ-тин Президент албан-дукалынга кордакчы Е. Савостьянов март 21-де бодунуң кандидатуразын ужулгап

Төмүзү. Эгеи 1-ги аринда.

— Президент төрөрдөрүн, чаңгыс чөптүгүлөрүн, танымал келүүшүрүн Чокактын култуурасын алган деп буруудып турарлар бар. Чокактын аймакчыларын саны баш ашкан. Ак бажын сыммастан чамдыктар түгүмчүлөп турар. Оң-биле чөптүрөңүр Силер бе, Шериг-оол Дишижикови?

— Бистин оппозиция солуварымысты бир инак тема болбой, чыдаан чылче бизиле турар. Айтырм салдырган болганда, Чокак келүүшүрүн даань езууга калы сайгарып көрөлинер. Чокак Баштыннын оралакчызын ийиз В. М. Оюв-биле В. Д. Хемер-оол - Улуг-Хем, В. Ш. Оюв - Танды, В. Г. Вальков - Красноярск крайны Каратуз району, В. П. Николаева - Чита область, И. Н. Товарищай - Кызыл чурттуг болуп турар. 38 Чокак келүүшүрүн...

Президент Администрацияны болгаш Чокак Аппаратынын аймакчылары чүгүлө ийи кабты ээлеп турар артка кабинеттерде федералдык болгаш дузалал албан черлери ажилдап турар.

— Чокактын аймакчыларынын саны баш ашкан. Ак бажын сыммастан чамдыктар түгүмчүлөп турар. Оң-биле чөптүрөңүр Силер бе, Шериг-оол Дишижикови?

Президент Администрацияны болгаш Чокак Аппаратынын аймакчылары чүгүлө ийи кабты ээлеп турар артка кабинеттерде федералдык болгаш дузалал албан черлери ажилдап турар.

— Чокактын аймакчыларынын саны баш ашкан. Ак бажын сыммастан чамдыктар түгүмчүлөп турар. Оң-биле чөптүрөңүр Силер бе, Шериг-оол Дишижикови?

Президент Администрацияны болгаш Чокак Аппаратынын аймакчылары чүгүлө ийи кабты ээлеп турар артка кабинеттерде федералдык болгаш дузалал албан черлери ажилдап турар.

— Чокактын аймакчыларынын саны баш ашкан. Ак бажын сыммастан чамдыктар түгүмчүлөп турар. Оң-биле чөптүрөңүр Силер бе, Шериг-оол Дишижикови?

Президент Администрацияны болгаш Чокак Аппаратынын аймакчылары чүгүлө ийи кабты ээлеп турар артка кабинеттерде федералдык болгаш дузалал албан черлери ажилдап турар.

— Чокактын аймакчыларынын саны баш ашкан. Ак бажын сыммастан чамдыктар түгүмчүлөп турар. Оң-биле чөптүрөңүр Силер бе, Шериг-оол Дишижикови?

Президент Администрацияны болгаш Чокак Аппаратынын аймакчылары чүгүлө ийи кабты ээлеп турар артка кабинеттерде федералдык болгаш дузалал албан черлери ажилдап турар.

— Чокактын аймакчыларынын саны баш ашкан. Ак бажын сыммастан чамдыктар түгүмчүлөп турар. Оң-биле чөптүрөңүр Силер бе, Шериг-оол Дишижикови?

Президент Администрацияны болгаш Чокак Аппаратынын аймакчылары чүгүлө ийи кабты ээлеп турар артка кабинеттерде федералдык болгаш дузалал албан черлери ажилдап турар.

— Чокактын аймакчыларынын саны баш ашкан. Ак бажын сыммастан чамдыктар түгүмчүлөп турар. Оң-биле чөптүрөңүр Силер бе, Шериг-оол Дишижикови?

Президент Администрацияны болгаш Чокак Аппаратынын аймакчылары чүгүлө ийи кабты ээлеп турар артка кабинеттерде федералдык болгаш дузалал албан черлери ажилдап турар.

— Чокактын аймакчыларынын саны баш ашкан. Ак бажын сыммастан чамдыктар түгүмчүлөп турар. Оң-биле чөптүрөңүр Силер бе, Шериг-оол Дишижикови?

Улуг-Хем кожуунуну Сельский № 29 соңулда округдунан Дээди Хуралдын депутатында Маадыр-оол Ангыр-оолович КЫРГЫС

Улуг-Хем кожуунун Сельский № 29 соңулда округдунан Дээди Хуралдын депутатында Маадыр-оол Ангыр-оолович КЫРГЫС ажилдап кылчыр.

Улуг-Хем кожуунун Сельский № 29 соңулда округдунан Дээди Хуралдын депутатында Маадыр-оол Ангыр-оолович КЫРГЫС ажилдап кылчыр.

Улуг-Хем кожуунун Сельский № 29 соңулда округдунан Дээди Хуралдын депутатында Маадыр-оол Ангыр-оолович КЫРГЫС ажилдап кылчыр.

Аш карактыглар

"ШУПТУЗУН АЛГАШ-ДАА, ТОТПАС СИЛЕР"

Республика девискээринде чыл келген түдүм, ылангыя күсүкү үдө мал ооруну талазы-биле байдал чогулчалык эвес. Бистин Чоон-Хемчик кожуун чагыргасы 1997 чылда-ла мал оорунга удур демисел дугайында айтырм чыгарып, тодаргай хемчеглерни аш, тускай комиссияны тургузуп алган ажилдап турар.

Малчынар чораша, бо чылын пенсияге үнгөш, суурже көжүп кирип келген бис. Кажара-хорая туудуп, шуудан чадап, дөрт-ле ховуп турувуста, чадагай кур кажарымысты үрөй иткеш, октябрь 13-түд дүңдөз 3-тен 4 шак аразында инектерини оорлап алган. Карагында дүңе чондан дуза диялеп, бажыннар соктары дыка-ла берге чорду.

Чер чырып кээрге, көөрү-вүске, оорлар бисче чепсекти халдап келгени ылден, лом, балды, хуурек дээш, элээн каш херекселери бажын чанында салгылап каан чыдыр. Бир эвес малчымыс дээш удур турушкан болуvusса, бисче халдап, согар-даа турган чадавас. Оорларын инан тып алгаш, барыны кожуунче кирип иштеп алгаш, улаштыр тупшай барган бис. 5-6 хонук дургузунда комбинат келеп, чорбаша черивис-даа чок. Эт хулээп ап турар хуу ардестер көвүдөн болгаш огулгу түңгөл чок чыпып келидины. Оюн-моон чөже-даа айтыртынарга, кым-даа чүң-даа сог-левес, та кайнар кирип турар малдар чүве. Шак ынчадыр

14 башты, аразында төрөш, ай беэни четпези чаш бызаалыг инээви-биле кайы 5 саап ижер инектерини доңгайтыр-ла коданы-биле ийи буттук "кокайлар" суруп алган. Чү-үд чүве уурдук чүве ийнаа, эмгилери чардыр чөдө берген саар инектерни чара ойладып болбас турган чор бе?

Кандыг кадайны төрүп каан аш карактыг аш-төү боор силер? Дөмей-ле не херезже, сен, эскенин ажып дерин төп чораша, азырал каан малын оорларын азы чөвөнүн, думан, даайм, чөстө, чүржүн, акыч кым-даа оорлап экелгеш, сон каан малын эвдин чиринден кавчак чалданмас сен? Бистер малчымысты азыркы амырап олувар эвес бис, силерни соорлардан халак-ти-лөөсти, хомудалымысты төп олувар болгай бис. Моон мур-вунда чылдарда 2-1-ни алзыпкаш, "аштааш алган-дыр, тотсун" деп болаар кижжи мен — деп, Калдар-оол Шырапович Ооржак харылады.

Каш хожом кадарып чоруур деп турарымы бо. Хой оолдап эгелзэн. Чаш хура-ганнарны шанака чыгылап салып алырым ол. Шала кел-жээ ховуда бир сараат са-генимин база бичелеп ша-намак сеөртүр мен. Кыжын шанак, чыын терге-биле чер чоруур чанчылдыг кижжи мен — деп, Калдар-оол Шырапович Ооржак харылады.

Кажадан үнгөн хой, өшкү төнөмөс, "каш хойну" санаар болза, үш чүс баш ажып тур-ар. Частан бажы аинда хожон төрүүр кылдыр кошкар салган. Шээр малыны ден-гелин кшүтүп шыраан ма-галдым, барык күсүк хемж. Арга-дуржалгы-ла ара-тыр деп иштимде болап тур мен.

Советтер коммунисти партия үезин чеже-даа бактаарга, ол үениң эки талалары база тургуула болду ийин. 1972 чылда СССР-ниң Дээди Совети "СССР-ниң улус депутаттарынын эрге-байдалын дугайында" деп Хоойлуну

Бир коданда

АРАТТЫҢ КУШ-АЖЫЛЧЫ ХУНУ

Танды кожууну Успенка суур. Оон үстү талазында арай озолаш улуг бажын чыгыла келидины. Дилги кежи берттук, чымчак хөм ийин кидис ук-биле келидик, хой кежи куртка тонуг, бедик аш бажына холу чөтөс бир чоддак мага-боттук, назы дөгү берген кижжи дору ашты шанактаан тур. Амыр-менди солчуп, таныжып чугаалаш чылдыгын. Чурттаар бажынын улуун, зян-шынчи-лин эскерим. Оон мурунку талазында чайгы кунжа ба-жынчыгаш көстүп тур. Кодан девискээр иштинин аргы-сылин, эмге-секелин сургей.

Бажын чанынын кажар-хоразын сөөлгү ийи-үш чылда тууду алдым. Мурунку чылдарда совхоз хоню ка-дарып чордум, пенсия үнгөш, суурже көжүп кээп, хууда амыралчы кирдим — деп, ол чугаалады.

Анахаймын, база-ла эрткен үе-биле амгы үени дөңөп көрөй. 1965 чылда Чоон-Хемчик кожуунга улус өөр-дөлгө кылдырмын инспек-торлап ажилдап эгелзэн мен. Ынчан Сүт-Хөл кожууну Чоон-Хемчикке бактаап тур-ган. Ынчан ол улус кожууну 2 биче комплектилик (Кегээн-Булака болгаш Кулуун-Дужеге), 1 эге (Чадааның уксаажылдыга комбинат турган черге), 20 сес чыл болгаш ортумак, шупту 23 школа ажилдап турган. Өөреникчилерин саны 5 мун

буруузу безин билинмээн. Политика политика-ла болгай, ынчалза-даа кижиниң чурум-сатгалынын талазы-биле ниити хүлээп көрдүгөн нормалары база бар болгай. Чагааның утказы тодаргай айтырмга хамарыштыр мээң буруудам илереткен, ову хөйге тардырып көрдүмэн. Манаа массалык информация чөпсөктериниң дугайында Хоойлу хажытканы то-даргай, ынчалза-даа болуунуң статус — эрге-хүлээлгелерин езууга мону эскерер, хемчег алыр органвар, чүге чүве ийик, мынчага чедир ыттывайн турар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

болбас дээн чижектиг. Ынчанаш мээң санаалык: ук үстүнде адаттыган чаа хоойлу телевилеге ат салып, күштүт кылдыр кийерде, бодам-чалыг болбас болза хөржөк хире.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

ажылдап турар. Ол үдө райүүсөк секретаринын ажилын республиканың Дээди Совети болууну Президиумунуң организастыг кылдырның Даштыр республиканың Министрлер Чөвүдөли болууну организастыг массала ажил чорудар кылдырның Дээди Советин Президиумунуң организастыг кылдырның эргелекчи, ийи инструктор ажилдап турган. Оон ынай чагаа бижиктер, хомудаллар-биле ажилдаар кидис эргелекчизи, шаандалар талазы-биле кидис эргелекчизи база бар турган.

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

Ажы-төл ашкы-тегерик хергелзери, малымын кезин хергелзери-биле ап-даа тур. Ынчалза-даа мал бажы харын өзүп-ле ор. Бо кижиниң биле өршээлди болду. Хоюмуң уксаажы шаандагы тыва кылдыр эскерилген. Ол эки-дир — кадатка тааржы — деп, ол улаштырды. — Сөөлгү чылдарда кодуур аары маалда илгерде, дугурдуйп тур. Ал канчаар, малды колуга едүртүр эвес, ажы-төлү, төрелдерин эвилелдеп, мал чуур тускай черни туаду

Ольга КУУЛАР. Чыргак суур.

— Бажынче кирнер — деп,

Хою-оол МОНГУШ, Танды кожуун.

Охемчик ОНДАР.

Штаттарны кызырар болза...

Бо чылдың январь 25-те "Шын" солунга парламенттин Л. Сатын "Соңгукчуларның мойнуна олурпакш..." деп чүүлүн номчааш, бижикчиниң көдүрүп турар айтырлары чүдүлдүзүнүп деткидим.

Депутаттарга үнүң берген соңгукчулар оларга улуг бузуурды, хүндүткелди көргүзүп, илгеп улуг ааскежикти хайырлаан чүве болганда, олар чонун эргажы дээш ажилдаар байтгай, буттарыңа хөй чыгелдери турусуз ап турган херээ бар бе? Хоой-лулар ажилдап кылчыр, хүлээп алыр эргезин республиканың Дээди Хуралын депутаты турарыңа эрттир ажилдап турарыңа "Тыва Республиканың Дээди Хуралын (Парламентиниң) депутатының эрге-байдалын дугайында" деп хоойлу төлөвиле көргүзүп турар-дыр. Ол хоойлу төлөвилеге 32 депутат 32 дузалалчылыг болууну депутаттар хуусаазы төңгөндө оларга мөөң пособе төлөп бээрин, ажилга тургустунуп чадап туруп бээр болза, ай саннал ажил төлөвирин чыл дургузунда төлөп бээрин депутаттар турганга улуг хемчээлди пенсияны тыпсыры болгаш өске-даа хөй-хөй чыгылаш алам-дужаала соңгуктан турган болза, ол кижини эрги ажилда ажилдадыр азы анаа ден чергелиг ажилга тур-гун. Дээди Советтин Президиумунуң азы күүскамна-рын чөпсөөрү чокка депутаттары ажилдап турган черлериниң удурткучлары ажилындан үндүрбөс, кудуку ажилче шалтыктас. Прокуратура чөптүрөңүр чокка депутатты тууду хоруудан азы судтуз шиткел-биле административтиг хемчег онаап

буруузу безин билинмээн. Политика политика-ла болгай, ынчалза-даа кижиниң чурум-сатгалынын талазы-биле ниити хүлээп көрдүгөн нормалары база бар болгай. Чагааның утказы тодаргай айтырмга хамарыштыр мээң буруудам илереткен, ову хөйге тардырып көрдүмэн. Манаа массалык информация чөпсөктериниң дугайында Хоойлу хажытканы то-даргай, ынчалза-даа болуунуң статус — эрге-хүлээлгелерин езууга мону эскерер, хемчег алыр органвар, чүге чүве ийик, мынчага чедир ыттывайн турар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

Улус өөредилге кылдырмын штаттары мындыг турган: 1 кидис эргелекчизи, 2 инспектор, 1 метод кабинет эргелекчизи, 8 бухгалтерлер, 1 артык башкы. Ол артык башкы кай-бир школага хенертен башкы херек апарза барып башкылар.

КЕЛИР ҮЕВИС - ШЫН ШИЛИЛГЕДЕ

ХАРЫ ЧЕРГЕ ЧОРЗУМЗА-ДАА...

ДЕТКИР МЕН

Соңгулда кампаниясы — күрүне амьдралында политикти чугула чүдү. Президент соңгулдары соңкуларын политикага туружугу о дээш демисянын шылгалдаа...

Согуз америк хөгжүмчү Пол Пенанын дугайында "Чингиз-блюз" деп барымдалык фильми 1999 чылдың түнөөлдөрү-биле америк кинематографисттеринин "Оскар" шаңналына төлөпкү болгон.

Пол Пена дээрге тыва чоңун өңүү, тыва дылды болгаш хөмейини бүгү хөвирлерин кыска үениң дургузунда өөренип алган коңчуг салымчанын бюзмен хөгжүмчүдүр.

чорурумуну мурунда бодунуң хамааты хүлээлгемни күөсөдирин утпайн, хуусаа бетинде соңугу кагдым. Россия күүрүенин бажына кым келири менээ тоомча чок эвес-ле болгай.

Конгар-оол ОНДАР, Тыва Республикасы Дээди Хуралының депутаты, Тываның улустуң хөмейлиги.

МӨГЕНИ МӨЗУ-БУДУЖУНДЕН ТАНЫР

Ельциннин Россиянын Президентинин албан-дужаалындан хуусаа бетинде холашканын дугайында медээни эрткен чылдың төнчүзүндө Американың Пасадна хоорайга дынасан бис.

Хары чоңунуң дылмы билгез-даа бол, Американың масалыг информация чөпөктөрүндө Россияны дугайында медээлер дыйналбайн барбазын эскерип чордувус.

ду. "Россияны күүрүенин бажында ам-на харын езулугу улуртукчу, чуртуга бердиген патриот кижилер" — америк солуг, сеткүүлдериниң эге чүүлдери мындыг.

хүндүткелдиг, түрүдөр, бастык, кортпактар деп сеткил чок, мычазла-даа херек апарганда, күшке удур күш-биле харылап билер болгаш шыдаар.

Маодыр МОНГУШ, Төлөөкчүлериңиз Кызыл хоорай улустуң депутаты, Тываның ночын мөгөзи, Моолдун аймак чоаны.

СЕТКИЛИМДЕ САРГЫВЫШААН

"Бистин угувуста ызыгуур салгаан хамнар хей чоораан. Оон хайынды-на Совет эрге-чагырганың, коммунисттер партияның тергивелинниң үелеринде бактын багын көрүп, политикаг репрессиялар таваржып, ада-өбгө-лөвүс амы-тынның чарлыгы, оларнын ажы-төлдери дарга-бошкаларга кызып, кыйдырып, хыйырталдып келди.

сеңээ хаашкынын колхоз совхозче хүлээп албас — ыңдыг кижиниң үлүзү о-л-дур. Мындыг байдалдарда амьдырал дээш кызыл, күш-ажылга төкөс-лө кижилер алып калыр" деп ачамның чугаалап олурганын черле утпас мен.

күйнү өжөөнөгөшкени о-л-дур. Чөптүг эвес амьдырал о-л-күжүр оон өскээр киччаар удурлаштыр турган деп.

Мерген ОНДАР, Сүт-Хөл кожуун, Ишкин суур.

ИДЕГЕЛИВИСТИ ХОЛБАШТЫРЫП ТУРАП БИС

Эргим хүндүлүг херээжен чоувуус! Россия Федерациязынын Президентинин албан-дужаалына эне-төлөпкү кандидат дээш бадылаашкыны-высты бээр-биле 2000 чылдың март 26-да соңгулда участоктарына келир бис.

высты камчалгалыг башкарып, хоорайларын болгаш суурларын хей-ныти база политикаг амьдыралына идегелдейг кыргып турар болгаш бис. Ыңчангаш үлгерилг ө-бүлөчү, анык, шиптирлг болгаш бодамчалыг политикаг амьдыралы Владимир Путинниң ады-биле амгы болгаш келир чаагай үеге идегеливисти холбаштырып турар-дыр бис.

Эргим чаптанчыг кыстар, ажы-төлүңге ынак иелер, баянын болгаш чаагай сеткилди кырган-аваал! Соңгулдарга кыргып келирингиз дээр-ле, Россияны болгаш Тываны келир үези дээш, ажы-төлүстүң төлөпкү амьдырал-чурталгазы дээш бадылааннар ол болур.

Тываның Херээженер Эвилели.

ЫНАНГАНЫНЫҢ БАЖЫН...

Бо соңгулдарга В. Путин дээш соңгуур деп шиптирлед алганымың кол чылдагааны болза, бүгү назынымда деткип чоораан коммунистерден хөвнү калганы, а о ышкаш чаа салгалдык анык политикаг идегел, бузурелдин тыттып келген болур.

СЭПК кежигүңү чоораан кижилер болгаш, Россияны баштайгы Президентинин соңгулдарында Г. А. Зюганов дээш бадылаан мен. Ол үелерде оон программанын сеткалдык чок хүлээп ап, чүүлдүгүзүп турдум.

Мерген ОНДАР, Сүт-Хөл кожуун, Ишкин суур.

Өөредилге черлеринин болгаш эртем хөкөктеринин талазы-биле Тыва Республиканын күрүне комитети Россия Федерациязын дээди өөредилге черлеринче 2000-2001 өөредилге чылынга хүлээп алышыккыны чарлап тур:

- Москваның М. В. Ломоносов аттыг күрүне университетиде: химия - 1, физика - 1, философия - 1, история - 1, география - 1.

ТЕЛЕФОН-БИЛЕ ХАРЫЛЗАА

Кызыл хоорайнын хүндүлүг чурттанчылары! Зона аайы-биле автоматтыг харылзааның ачы-дузанын ажыгланар. Ол силерниң үенери болгаш акша-хөргөңнерини камнаар.

Table with 2 columns: Кожууннар төптери, Коду. Lists phone numbers for various services like '1. Кызыл хоорай', '2. Сары-Сеп суур'.

Чыжек: Туран хоорайже долгаар дээн болунарзаа, баштай 8-ти долгааш, гудок соонда 235-ти алып, а хөккө дээрге Туран хоорайда абоненттер дугаары-дыр.

"ШЫН" СОЛУНУҢ ДАМЧЫШТЫР

Бистин эргим, ынак, ажылгыр, бажы туруштуг, амьдыралда даяныкчымыс, бистерге чүгө өөрүшкүгү шаңаап чоораан өөм ээзи, күдээвис, чествес Андрей Шогжалович Түлүш аар аарыдан арааш, хөвөртө мөчөөн.

ХУРАЛЧЕ ЧАЛАП ТУР

Март 23-те 17 шакта Тываның В. Көк-оол аттыг хөгжүм-шия театрына Россияны Президентинин албан-дужаалына кандидат В. В. Путинниң деткири-биле.

Кызыл хоорайнын хей-нитизинин хуралы болуп эртер. Программда концерт база бар.

Читковин барымдаалааш Эргин кожуунун Эргин ортумак школының 1999 чылдың июнь 14-те Сова Буна Семеновнага тыывыскан А № 4675999 дугаарлыг аттестад читковин барымдаалааш, ому күш чок деп санаар.

Өмүң ишти Ольга Манасовна Түлүш, каты, катнези Манак, Оюмас Очурлардан, чурдулары Семён, Оксана Көк-кыстардан, Оттилия, Олеся болгаш думчаларындан, хей санын төрөлдөрүндөн.

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (Парламентизи) Тыва Республиканы ИХИ-ның чанында Организастаан кем-херек үүлгедияшкынери-биле демисел чорудар эргелдин дүрген хөдөлүр тускай отрядының салбыр начальыни милдизиянык улуг лейтенантызы Салим Константинович КАНЧЫР-ООДУҢ

Чечен Республикага дайчы хүлээлгезин күөсөдип чоорааш, Комсомольск суурга маадырлы-биле өлгөниңге холбаштыр оок чогулузуна болгаш дөргүл-төрөлдөрүнге ханы кыжымдалды илередип тур.

"Шын" солунун коллектив солунун кездээ ажыл-агый кылдызын редактору Чимисмаа Херел-ооловна Монгушка оон ачазы, "Сүт-Хөл" совхозта Кара-Чыраа сумузунуң хоочун малчыны Херел-оол Хүргүлекович ОНДАРНЫҢ хөвөртө мөчөөни-биле холбаштыр ханы кыжымдалды илередип тур.

март 27 ПОНЕДЕЛЬНИК

ОРТ
06.00 ДОБРОЕ УТРО.
09.00 НОВОСТИ.
09.15 "Нежный яд", т/с.

12.15 Время футбола.
12.40 Цивилизация.
13.10 "Россия молодая", т/с.

22.35 Вгляд.
23.20 НОВОСТИ.
23.45—00.40 "Эмфира. Первый альбом".

13.00 ВЕСТИ.
13.35 Ура, каникулы! "Крот в городе", м/ф.

20.50 "Проклятие древней гробницы", 1-я серия. Премьера.
21.50 "Подделка", криминальная комедия.

22.35 Профессия — репортер. "Требуются женщины".
23.00 СЕГОДНЯ.
23.40 Герой дня.

10.00 Настроение.
12.00 СОБЫТИЯ.
12.15 Настроение.

18.30 "Лесси", т/с.
19.00 "Инспектор Деррик", т/с.
20.00 Регионы: прямая речь.

март 28 вторник

ОРТ
ПРОФИЛАКТИКА ДО 15.00
15.00 НОВОСТИ.
15.20 "Охотники за привидениями", м/с.

17.00 "Нежный яд", т/с.
18.00 НОВОСТИ.
18.20 Маски-шоу.

12.25 Москва—Минск.
13.00 ВЕСТИ.
13.35 Ура, каникулы! "Крот и сны", м/ф.

19.25 Сам себе режиссер.
20.00 ВЕСТИ.
20.50 "Проклятие древней гробницы", 2-я серия.

08.25 Карданный вал.
08.30 Криминал.
08.40 Впрок.

16.35 Футбольный клуб.
17.25 Интересное кино.
17.40 Впрок.

12.00 СОБЫТИЯ.
12.15 Настроение.
12.40 Смотрите на канале.

21.45 "6.0". Фигурное катание.
22.15 Деловая Москва.
22.30 Российские каналы: следствия ведет ТВЦ.

март 29 среда

ОРТ
06.00 ДОБРОЕ УТРО.
09.00 НОВОСТИ.
09.15 "Нежный яд", т/с.

17.00 "Нежный яд", т/с.
18.00 НОВОСТИ.
18.20 Маски-шоу.

08.35 Семейные новости.
09.20 Квантовая медицина.
09.35 Ура, каникулы! "Пых и невероятный мистер Никто", м/ф.

18.05 НОВОСТИ.
18.15 Дорога в никуда.
18.40 Сарыг шахынның өөрдүмү.

01.35 "Дежурная часть".
01.50—02.50 Магазин на диване.

14.00 СЕГОДНЯ.
14.20 Фильм-сказка "Королевство кривых зеркал".

10.00 Настроение.
12.00 СОБЫТИЯ.
12.15 Настроение.

21.15 "Да". Программа для молодежи.
21.45 "Мотодром" Новости отечественного и зарубежного мотоспорта.

март 30 четверг

ОРТ
06.00 ДОБРОЕ УТРО.
09.00 НОВОСТИ.
09.15 "Нежный яд", т/с.

16.25 ...До 16 и старше.
17.00 "Нежный яд", т/с.
18.00 НОВОСТИ.

08.35 Семейные новости.
09.20 Квантовая медицина.
09.35 Ура, каникулы! "Малыш и Карлсон", "Веселая карусель", м/ф.

18.15 НОВОСТИ.
18.25 Чуруччулар Эвилели 35 жардан.

07.00, 08.00 СЕГОДНЯ УТРОМ.
07.40 Интересное кино.
07.50 Большие деньги.

15.40 Свидетель века.
16.00 СЕГОДНЯ.
16.35 "Лоис и Кларк. Новые приключения Супермена", т/с.

10.00 Настроение.
12.00 СОБЫТИЯ.
12.15 Настроение.

21.15 "Да". Программа для молодежи.
21.45 "Подкова". Конный спорт.

март 31 пятница

ОРТ
06.00 ДОБРОЕ УТРО.
09.00 НОВОСТИ.
09.15 "Нежный яд", т/с.

16.25 ...До 16 и старше.
17.00 "Нежный яд", т/с.
18.00 НОВОСТИ.

08.35 Семейные новости.
09.20 Квантовая медицина.
09.35 Ура, каникулы! "Малыш и Карлсон", "Веселая карусель", м/ф.

18.15 НОВОСТИ.
18.25 Чуруччулар Эвилели 35 жардан.

07.00, 08.00 СЕГОДНЯ УТРОМ.
07.40 Интересное кино.
07.50 Большие деньги.

15.40 Свидетель века.
16.00 СЕГОДНЯ.
16.35 "Лоис и Кларк. Новые приключения Супермена", т/с.

10.00 Настроение.
12.00 СОБЫТИЯ.
12.15 Настроение.

21.15 "Да". Программа для молодежи.
21.45 "Подкова". Конный спорт.

апрель 1 суббота

ОРТ
08.00 НОВОСТИ.
08.15 Слово пастыря, Митрополит Кирилл.

14.40 Вкусные истории.
14.45 "Русский музей". История одного шедевра.

08.00 "Тамми", фильм для детей.
09.30 Почта РТР.
10.00 Доброе утро, страна!

18.00 ВЕСТИ.
18.15 "Два рояля".
20.00 ВЕСТИ.

10.00 СЕГОДНЯ.
10.40 Криминал. "Чистосердечное признание".

10.00 Настроение.
12.00 СОБЫТИЯ.
12.15 Настроение.

21.15 "Национальный интерес-2000".
22.30 "И откуда я такой?" Виктор Шафеев.

апрель 2 воскресенье

ОРТ
08.00 НОВОСТИ.
08.10 Армейский магазин.

15.00 НОВОСТИ.
15.10 "Горцы", т/с. "Быть или не быть".

08.00 "Мама, папа, я — спортивная семья".
09.50 Доброе утро, страна!

18.00 ВЕСТИ.
18.15 "Два рояля".
20.00 ВЕСТИ.

10.00 СЕГОДНЯ.
10.40 Криминал. "Чистосердечное признание".

10.00 Настроение.
12.00 СОБЫТИЯ.
12.15 Настроение.

21.15 "Национальный интерес-2000".
22.30 "И откуда я такой?" Виктор Шафеев.

ШЫН Кызды хоорай, Красноемская, 100, индекс 667000. РЕДАКЦИЯ КОЛЛЕКТИВЫ: Адыл-кыс Монгуш, Урана Базар-оол, Чинисмаа Монгуш, Сергей Хертек, Таан-оол Хертек, Кан-оол Саг. РЕДАКЦИОННЫЕ ТЕЛЕФОНАРИ: Кол редактор — 3-43-34; кол редакторных оралакчы — 3-33-91; секретариат — 3-36-82. СУЛУН КЕЛБЕЙН барганда даразында телефоннарже долгаар: 3-14-94, 3-57-92. АГАР САНЫБЫС: № 40703810400000010000 КБ "Тувакредит", ИНН—1701008465; корп сч 30101810600000000729 БИК 049304729. Солуя Россия Федерациясынын Парлаалга болгаш массалык информация чекспертинин талаам-биле хоойлудуудалгаан чорудуулазынга контроль болгаш буртуктегилни Тыва девискээр эргелдиге буртуктегилниг. Буртуктегирген дуугаары—Т 00007. Солуянда парламенттин материалдарын авторларын болгалдары редакциянын туружу-биле дуушпей барып болур. Айтыганын саннары болгаш өске-даа фактылары, дыналылары дээш авторлар боттары харылаар. Чыгы 32.